

Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток" включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління (Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.12.2016 № 1604)

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Дніпровський державний
аграрно-економічний
університет

ДКС Центр
Видавництво ТОВ «ДКС-центр»

Державне управління: удосконалення та розвиток № 9, 2017

УДК: 351: 314.7(477)

Л. А. Весельська,

к. н. держ. упр., докторант кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою,

Національна академія державного управління при Президентові України

ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ МАСОВИМИ МІЖДЕРЖАВНИМИ ТА МІЖРЕГІОНАЛЬНИМИ МІГРАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ

L. A. Veselska,

PhD(public administration science), doctoral student of Department Globalistics, European Integration and National Security Management,

National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

IMPROVEMENT OF PUBLIC ADMINISTRATION BY MASS INTERGOVERNMENTAL AND INTERREGIONAL MIGRATION PROCESSES

Розкрито загрози міграційній безпеці, пов'язані із зовнішніми і масовими внутрішніми міжрегіональними міграціями, викликаними анексією Криму та збройною агресією Росії на Донбасі. Крім того, запропоновано методологічні та практичні аспекти вдосконалення управління інтенсивними міждержавними і міжрегіональними міграційними процесами. Доведено, що їхні негативні наслідки несуть у собі загрози національній безпеці країни через гібридну війну на Донбасі, нелегальну міграцію, загострення демографічної ситуації, від'їзд за межі країни вчених і фахівців. Запропоновано удосконалення заходів та завдань державної міграційної політики, шляхів та методів регулювання зовнішніх міграцій населення. Сформульовано пропозиції, щодо перспективних та дієвих заходів державної міграційної політики України з упорядкування міграційного простору; регулювання міграційного руху населення з позицій національних пріоритетів і регіональних особливостей; задоволення особистих потреб мігрантів та попередження міграційних загроз національній безпеці України.

The threats to migration security, connected with external and mass internal interregional migrations, caused by the annexation of the Crimea and armed aggression of Russia in the Donbass, are disclosed. In addition, the methodological and practical aspects of improving the management of intensive interstate and interregional migration processes are proposed. It is proved that their negative consequences are threatening the national security of the country through the hybrid war on the Donbass, illegal migration, exacerbation of the demographic situation, departure from the country of scientists and specialists. The improvement of measures and tasks of the state migration policy, ways and methods of regulation of external migrations of the population is proposed. The proposals on promising and effective measures of the state migration policy of Ukraine on streamlining of the migration space are formulated; regulation

of migration movement from the standpoint of national priorities and regional peculiarities; satisfaction of the personal needs of migrants and prevention of migration threats to the national security of Ukraine.

Ключові слова: зовнішні міграції, внутрішні міграції, міжрегіональні міграції, вимушені масові внутрішні міграційні переміщення, міждержавні міграції, закордонні трудові міграції, міграційні загрози національній безпеці, міграційні виклики, державна міграційна політика.

Key words: external migration, internal migration, interregional migration, forced massive internal migration movements, interstate migration, foreign labor migration, migratory threats to national security, migration challenges, state migration policy.

Постановка проблеми. В Україні міграційні процеси по-різному впливають на її демографічний розвиток, участь у міжнародному поділі праці, вихід на європейський та світовий ринки, соціальну та національну безпеку. Нині ця обставина набуває особливої актуальності, оскільки Україна у червні 2014 року підписала Угоду про асоціацію з ЄС.

Сьогодні основне стратегічне завдання полягає в збереженні державного суверенітету, територіальної цілісності України й інтеграції до європейського економічного та міграційного простору, забезпеченні наблизених до світових стандартів якості та тривалості життя, реалізації прав і свобод громадян.

Аналіз та врахування сучасних міграційних тенденцій у нашій державі в контексті участі України в європейському та світовому міграційному просторі розглядається як один із важливих чинників формування власної національної політики. Ця проблема і безпосередньо, і опосередковано перебуває в площині національної безпеки України. Нині особливо вирізняється проблема перебування в регіонах України значної кількості вимушених переселенців у зв'язку з анексією Російською Федерацією Криму, зовнішньою військовою агресією Росії на Донбасі та збройними конфліктами, які тривають у Донецькій і Луганській областях.

Стрімка активізація міжнародної мобільності населення України, що відбувається за умов глобалізації та наростання інтенсивності світових міграцій, висуває актуальну проблему – регулювання міграційних процесів, надання їм організованого, безпечного та неконфліктного характеру. Досконала міграційна політика необхідна як для мінімізації обумовлених міграцією ризиків, так і для використання значного позитивного потенціалу міграції в інтересах розвитку країни та її регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням міграційних процесів в Україні, їх впливу на демографічний розвиток, рівень життя, освіти та зайнятості, у виході на європейський та світовий ринки праці, а також формуванню міграційної політики і впливу міграції на соціальну безпеку країни присвячені праці відомих українських вчених: Лібанової Е.М., Малиновської О.А., Пирожкова С.І., Позняка О.В., Прибиткової І.М., Садової У.Я., Хомри О.У., Шульги М.О., Драгунової Т.М., Овчиннікової О.В. Рингач Н. О. та ін.

Водночас проблеми міграційних загроз національній безпеці України, пов'язані зі збройною агресією Росії на Донбасі, де відбуваються бойові дії, досліджені мало.

Мета статті полягає у дослідженні викликів та загроз, що спричинили масові міжрегіональні та міждержавні міграційні переміщення населення в окремих регіонах України, загальних методологічних підходів до вивчення загроз сучасних міграційних процесів національній безпеці країни в теоретичному і практичному аспектах та реалізації заходів державної міграційної політики щодо їх попередження і розв'язання.

Основні результати дослідження. У Концепції державної міграційної політики України, схваленої 30.05.2011 р. зазначається, що вона спрямована на забезпечення ефективного державного управління міграційними процесами, підвищення рівня національної безпеки шляхом запобігання виникненню неконтрольованих міграційних процесів та ліквідації їхніх наслідків, узгодження національного законодавства у сфері міграції з міжнародними стандартами [1].

Методологія теоретичного обґрунтування та управління міграційними процесами за нинішніх умов передбачає комплексний підхід до аналізу природи міграційного буття у всій його сукупності і тих економічних, соціальних, правових та інших чинників, що притаманні саме цьому періоду, його причин та суб'єктів міграційних процесів, методів регулювання міграцій. Теорія управління міграційним рухом населення дає нам розуміння міграції як специфічного способу буття, функціонування та розвитку детермінант і механізмів міграційної сфери, видів міграційних потреб та інтересів, особливостей їх формування та задоволення.

Характерною особливістю нинішнього міграційного буття в Україні є тенденція до значного збільшення обсягів міжрегіональних міграцій, а також інтенсивних міждержавних міграційних переміщень населення. Понад 2 млн. вимушених переселенців з Донбасу у 2014 р. є одними з найбільших міграційних переселень на території Європи на початку ХХІ століття.

Криза міграції особливо загострилась нині у зв'язку з масовими міграційними потоками біженців та економічних мігрантів, викликаних війною, етнічними особливостями та низьким рівнем економічного і соціального розвитку з країн Північної Африки та Близького Сходу (Сирії, Лівії, Алжиру та ін.) до розвинених країн Європи, що створює регіонально-континентальну проблему та визначає необхідність як організаційного, так і нормативно-правового врегулювання.

Як відомо, до основних причин зовнішніх міграцій населення належать: 1) збройні конфлікти; 2) переслідування за етнічною ознакою; 3) порушення прав людини; 4) економічні труднощі; 5) екологічні катастрофи; 6) неспроможність урядів налагодити гідний рівень життя.

Актуальність проблем, пов'язаних із масовими міждержавними міграційними процесами, найбільше посилюється на тлі загальної демографічної кризи, яка охопила Україну, починаючи з 1991 р. Вона значною мірою спричинила і кризу міграції, що в сучасних умовах проявлена у зменшенні інтенсивності міграцій у середині областей, збільшенні на міжрегіональному рівні через збройний конфлікт на Донбасі та інтенсивними потоками закордонних трудових мігрантів.

Міграція як соціальний феномен та суспільне явище потребує регулювання з боку державних структур, інакше вона трансформується в некеровану соціальну систему. Загальновідомо, що міграційна система, яка стихійно народжується і розвивається, може набути небажаних стабільних параметрів і тенденцій, конкретного змісту та певної спрямованості, які призводять до негативних наслідків. Україна за роки державної незалежності через депопуляційні процеси втратила 6,5 млн. осіб, а внаслідок зовнішніх міграційних переміщень населення втратила понад 1,1 млн осіб.

Серед 2,7 млн осіб, які вибули з України в період 1992–2012 рр. на постійне проживання до інших країн, особи з вищою освітою склали 23,5 %.

Згідно з дослідженнями Міжнародної організації з міграції, кожен другий молодий українець віком від 20 до 35 років виявляє бажання емігрувати з України, а вікова структура українських емігрантів за п'ятьма віковими групами має такий вигляд, %: мігранти у віці 15–19 років – 3, 20–24 роки – 15, 25–34 роки – 34, 35–44 роки – 31, 45 років і старше – 17 [4]. Найбільшу кількість мігрантів з України становлять особи з повною середньою та середньою спеціальною освітою (48 %), тобто випускники середніх загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв, училищ, технікумів та коледжів, люди з базовою вищою освітою (24 %) – випускники вищих навчальних закладів з освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр», а також особи з повною вищою освітою (18 %), тобто випускники вищих навчальних закладів з освітньо-кваліфікаційним рівнем «спеціаліст» і «магістр» [3, С. 27].

На глобальному рівні загострюється конкуренція за висококваліфіковані людські ресурси, що зумовлює посилення загроз економічній безпеці держав із транзитивною економікою, які недостатньо захищають свій інтелектуальний капітал. За роки державної незалежності активізувалися загрози, пов'язані з деструктивними тенденціями інтелектуального розвитку України внаслідок активізації міграційних потоків. Окремі дослідники та службовці вважають [6§ 8], що в сучасних умовах базис інтелектуальної безпеки держави слід розглядати ширше, ніж лише «науковий і освітній потенціал суспільства, господарюючого суб'єкта, індивідуума», оскільки треба відокремити вроджену і набуту компоненти інтелекту.

На важливості не лише сформованого фахівця, але і талановитості його як ресурсу розвитку, науковці активно наголошують останні десять років. Навіть у звіті з глобальної конкурентоспроможності країн та регіонів за 2013–2014 рр. показник «втеча мізків» замінено показником «здатність країни утримувати таланти» (Україна посідає 140 позицію зі 148 країн); додано показник «здатність країни приваблювати таланти» (Україна посідає 136 позицію зі 148 країн) [10, С. 105].

Для талановитого працівника мотивацією еміграції є не лише вищий рівень зарплат та соціальних стандартів. Однією з найвагоміших причин еміграції талановитої молоді є обмеженість можливостей, або навіть і неможливість реалізувати свої здібності на батьківщині. Стабільна еміграція творчої молоді, «вививання» креативного потенціалу не лише як сформованих фахівців, але на рівні вищів і навіть середніх шкіл сьогодні зумовлює системні загрози щодо можливості забезпечення соціально-економічного розвитку вже на сучасному етапі, і особливо у найближчому майбутньому. Це потребує невідкладних заходів гарантування інтелектуальної компоненти економічної безпеки України. За даними Міжнародної організації з міграції, серед основних сфер працевлаштування українських мігрантів розрізняють такі, %: будівництво – 54, домашній догляд – 17, оптова та роздрібна торгівля – 9, сільськогосподарських сектор – 9, промисловість – 6, інші види робіт – 5 [7].

Основними проблемами міграційної сфери за сучасних умов є також економічна криза та її негативні соціально-економічні наслідки; зростання соціального напруження в родинах; втрата трудового та людського потенціалу, що обумовлені структурою міграційних потоків; поширеність нелегальної трудової міграції; недосконалість інформаційного забезпечення міграційної політики [5, С. 88].

У царині міграційної політики у найближчий час необхідно вжити таких заходів:

- активізувати переговорний процес щодо укладання угод про взаємне працевлаштування громадян та їх соціальний захист із країнами, де кількість трудових мігрантів – громадян України є найбільшою;
- сприяти прискоренню внесення змін до угод про співробітництво у сфері трудової міграції і соціальний захист трудових мігрантів;
- реалізовувати заходи щодо прийняття проектів угод, які регламентують рух робочої сили з країнами ЄС;
- активізувати переговорний процес з метою імплементації положень Резолюції ПАРЄ «Наслідки розширення Європейського Союзу для свободи пересування громадян держав – членів Ради Європи» у національні законодавства цих держав;
- сприяти поширенню через засоби масової інформації відомостей для громадян України щодо можливості легального працевлаштування за кордоном;
- створити механізми запобігання зниженню кваліфікації високоосвічених спеціалістів внаслідок перебування їх на низькокваліфікованих роботах за кордоном;
- підготувати комплексну державну програму регулювання міграційних процесів із чітким розподілом повноважень та обов'язків центральних органів виконавчої влади і місцевого самоврядування;
- зменшити масштаби нелегальної трудової міграції населення за межі країни;
- провести роботу щодо запровадження аналітичної звітності з метою здійснення контролю за поверненням в Україну громадян, яким надавалися туристичні послуги;
- створити дієві механізми легалізації доходів громадян, які працюють за кордоном: опрацювати механізм створення сприятливих умов для переведення в Україну грошових переказів трудових мігрантів — громадян України;
- вивчити систему оподаткування трудових мігрантів інших країн та унормувати режим оподаткування доходів трудових мігрантів – громадян України.

Незаконна зовнішня трудова міграція з України є набагато більшою. Зарубіжним роботодавцям вигідно мати справу з нелегальними трудовими мігрантами, бо особи, які прибули в країну з метою заробітку на незаконних підставах, не мають юридичного та соціального захисту. Більше того, вони змушені погоджуватись на будь-яку роботу – сезонну, важку і небезпечну, тарифні ставки, що встановлюються їм, є значно нижчими, ніж ставки громадян своєї країни. Такого тимчасового працівника закордонний роботодавець може звільнити без попередження, оскільки трудовий мігрант не може оскаржити це рішення, бо порушує законодавство країни, де тимчасово перебуває. Ця проблема потребує нагального розв'язання. Україна, як передбачено частиною третьою статті 25 Конституції України, гарантує піклування та захист своїм громадянам, які перебувають за її межами. Така сама норма міститься у статті 8 Закону України «Про громадянство України». Вона спрямована на законодавче забезпечення реалізації зазначеного конституційного положення.

Структура правового врегулювання трудової міграції, ускладненої іноземним елементом, передбачає: міжнародні угоди у сфері трудової міграції; національне законодавство; правові акти волевиявлення учасників правовідносин, пов'язані з трудовою міграцією. Аналіз двосторонніх угод України з державами про взаємне працевлаштування та соціальний захист засвідчує широку географію легального працевлаштування українських громадян.

У Законі України «Про основи національної безпеки України» до основних реальних та потенційних загроз національній безпеці України віднесені нелегальна міграція (у війсьній сфері та сфері безпеки державного кордону України) і вплив учених, фахівців, кваліфікованої робочої сили за межі України (у соціальній та гуманітарній сферах). Незаконна міграція з України до загроз національній безпеці не включена, загрозу національній безпеці з боку нелегальної трудової міграції з України органи державної влади та управління як центральні, так і на місцях недооцінюють [2].

Тому Україна, спираючись на досвід та практику високорозвинених країн щодо захисту національних інтересів, має також застосовувати найрізноманітніші види державного адміністративного регулювання та контролю за зовнішніми трудовими міграційними переміщеннями та міграційною мобільністю населення.

Регулювання міграційних процесів на макрорівні має стати вагомим складовим соціально-економічної політики держави. Завдання щодо управління міграцією, особливо її зовнішніми формами, полягає не в тому, щоб зводити бар'єри шляхом впровадження системи адміністративно-обмежувальних заходів, які не дадуть можливості мігрантам потрапляти до розвинутих країн, а в тому, як на основі дотримання прав людини та гуманних принципів управляти міграційними потоками населення, зокрема, постійних переселенців та трудових мігрантів, з врахуванням інтересів донорів і реципієнтів. Тобто регулювання міграційних процесів полягає не в тому, щоб обмежити свободу вибору, а в тому, щоб допомогти вирішити цю проблему в кожному конкретному випадку в рамках, доцільних для суспільства і бажаних для індивіда.

Заходи міграційної політики (передусім на регіональному рівні) полягають у тому, щоб спираючись на наявні науково-технічні та організаційно-фінансові засоби добитися упорядкування міграційного простору і взяти під дієвий державний контроль ті міграційні процеси, що у ньому відбуваються [11].

Серед цих основних завдань і заходів у сучасних умовах є такі:

- 1) скорочення масштабів нелегальної трудової міграції за межі країни;
- 2) забезпечення соціальної захищеності українських трудових мігрантів за кордоном;
- 3) забезпечення зворотності зовнішніх трудових поїздок;
- 4) якнайширше залучення коштів від закордонної трудової міграції в економіку України;
- 5) запобігання зниженню кваліфікації високоосвічених спеціалістів внаслідок виконання ними за кордоном низькокваліфікованих робіт;
- 6) недопущення нелегальної міграції, передусім – транзиту нелегальних мігрантів через територію України;
- 7) сприяння поверненню в Україну етнічних українців та представників раніше депортованих народів.

Сьогодні особливою актуальністю вирізняються проблеми щодо здійснення заходів з облаштування та працевлаштування вимушених переселенців з анексованого Криму, Донецької та Луганської областей, охоплених війною, підтримки українців, що проживають у країнах СНД, Балтії та далекого зарубіжжя, врегулювання статусу кримськотатарського народу, співпраці з міжнародними організаціями у протидії та боротьбі з нелегальною міграцією, облаштування кордонів, приведення українського міграційного законодавства у відповідність до вимог міжнародних норм і принципів міграції, врегулювання інтенсивних потоків зовнішньої трудової міграції, соціального та правового захисту українських громадян, які працюють за кордоном, і попередження впливу інтелектуального потенціалу.

Гарантування інтелектуальної компоненти економічної безпеки є одним із найважливіших пріоритетів розвитку України, а тому реалізація заходів державної міграційної політики в цьому напрямі має передбачати:

- 1) здійснення практичних заходів з врегулювання освітньої міграції (нині за кордоном навчається понад 60 тис. українських студентів та стільки ж іноземців навчається в Україні) на трьох рівнях: державному, регіональному та рівні вищих навчальних закладів як з країнами-донорами, так і з країнами-конкурентами на ринку освітніх послуг;
- 2) виявлення талановитих осіб та забезпечення розвитку їхніх здібностей (з огляду на пріоритетні галузі розвитку економіки держави);
- 3) системний облік та моніторинг творчого потенціалу держави (формування відповідних баз даних та карт його просторового розміщення);
- 4) розробку механізмів протидії негативним міграційним тенденціям творчих, і, особливо, креативних осіб, які можуть мати деструктивний вплив на соціально-економічний розвиток окремих територій та держави загалом;
- 5) формування відповідного інституційного забезпечення щодо розвитку і капіталізації творчого потенціалу держави та регіонів;
- 6) впровадження організаційно-економічних механізмів приваблення талантів та залучення творчого потенціалу до реалізації соціально-економічних програм розвитку регіонів і окремих проектів.

Висновки. Вирішальна роль у регулюванні трудових міграційних процесів як загалом в Україні, так і в її регіонах належить управлінню соціально-економічними факторами, тобто такими умовами життя і трудової діяльності, які можуть змінюватися в результаті перерозподілу капітальних вкладень, фонду заробітної плати, суспільних форм споживання.

За нинішніх умов міграційна політика держави має передбачати систему правових, адміністративних, організаційно-фінансових заходів, а також інформаційне забезпечення урядовими структурами та громадськими організаціями і об'єднаннями упорядкування міграційного простору, запровадження безвізового режиму громадян України з країнами ЄС, регулювання міграційного руху населення з позиції національних пріоритетів, кількісного та якісного складу міграційних потоків, їх соціальної, демографічної та економічної структури. Режим та заходи міграційної політики держави мають досить ретельно відстежувати міграційні процеси, сучасні тенденції й явища, оперативно реагувати на зміни та контролювати їх з метою підпорядкування загальнонаціональним і регіональним інтересам, особистим потребам мігрантів та в цілому сприяти забезпеченню національної безпеки України.

Список література.

1. Безвізовий діалог між Україною та ЄС. План дій з лібералізації візового режиму [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/document/244813925/...20для%20У-кра_ни.pdf
2. Весельська Л.А. Трудова міграція і соціальна безпека: аналіз наслідків та перспектив у контексті українських реалій // Економіка та держава. – 2011. – № 4. – С. 111–116.
3. Дацко О.І. Вплив міжнародної міграції на посилення загроз економічній безпеці держави // Проблеми зовнішньої міграції України та інших пострадянських держав: матеріали засідання круглого столу / Члени редколегії: М.І. Флейчук, У.В. Щурко, Н.І. Черкас, О.Б. Василиця. – Львів : Сполом, 2014. – С. 25–29.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua
5. Ковалик І.І. Причини та наслідки міжнародної міграції робочої сили для України // Стратегія розвитку України. Економія, соціологія, право. – 2011. – 2, № 4. – С.86–91.
6. Малиновська О. А. Трудова міграція: соціальні наслідки та шляхи реагування.– К. : НІСД, 2011. – 40 с.
7. Міжнародна організація з міграції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://iom.org.ua/ua/>
8. Прибиткова І.М. Сучасні міграційні процеси в Україні // Безпека документів та міграційна політика: висновки та рекомендації міжнародних робочих груп для України. – К. : Європа без бар'єрів, 2011. – С. 9–30.
9. Про Концепцію Державної міграційної політики. Указ Президента України № 622/2011 від 30.05.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/622/20-11>
10. Романюк М. Д. Міграційні загрози національній безпеці України: сучасні виклики, проблеми подолання / М. Д. Романюк // Демографія та соціальна економіка. – 2015. – № 3 (25). – С. 99–111.
11. Трудова міграція з України до ЄС : макроекономічний вимір / М.М. Відякіна, Р.Д. Стаканов ; Ін-т міжнар. відносин, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2011. – 196 с.

References.

1. Cabinet of Ministers of Ukraine (2013), “Visa-free dialogue between Ukraine and the EU. Action plan on liberalization of visa regime”, available at: http://www.kmu.gov.ua/document/244813925/...20для%20У-кра_ни.pdf (Accessed 19 August 2017).
2. Veselska, L. (2011). *Trudova migratsija i sotsialna bezpeka: analiz naslidkiv ta perspektiv u konteksti ukrajinskih realiy* [Labour migration and social security: analysis of the outcome and prospects in the context of Ukrainian realities]. *Ekonomika ta derzhava*, vol.4, 111–116.
3. Datsko, O. I. (2014), *Vplyv migratsiji na posylennja zagroz ekonomichnij bezpetsi derzhavy* [Influence of international migration and strengthening of threat to economic security of the country], Proceedings from The problems of external migration of Ukraine and other post-Soviet states: *materials of roundtable*, Spolom, Lviv, Ukraine.
4. State Statistics Service of Ukraine, available at: www.ukrstat.gov.ua (Accessed 19 August 2017).
5. Kovalyk, I. (2011), “Principles and consequences of international labor force migration for Ukraine”, *Stratehiya rozvytku Ukrainy - Strategy of development of Ukraine*, vol. 2. pp. 86–91.
6. Malinovska, O. A. (2011), *Trudova migratsija: sotsialni naslidky ta shljahy reaguvannja* [Labour migration: social consequences and ways of reaction], NISS, Kyiv, Ukraine.
7. Website of the international organisation of the migration, available at: <http://iom.org.ua/ua/> (Accessed 19 August 2017).
8. Prybytkova, I. M. (2011), *Suchasni migratsiyni protsesy v Ukraini* [Modern migration processes in Ukraine], Europe without barriers, Kyiv, Ukraine.
9. Website of the President of Ukraine (2011), The decree of the President of Ukraine “On the concept of state migration policy”, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/622/2011> (Accessed 19 August 2017).
10. Romaniuk, M. D. (2015), “Migration threats to the national security of Ukraine: modern challenges, problems of overcoming”, *Demography and the social economy*, vol. 4, pp. 99–111.
11. Vidyakina, M. and Stakanov, G. (2011), *Trudova migratsija z Ukrainy do ES* [Labour migration from Ukraine to the EU] macroeconomic dimension], Kyiv, SSC, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 19.09.2017 р.

ТОВ "ДКС Центр"

Вропы